wijl *dat* gevoelen *wel* en het *andere niet* conform Schrift en Belijdenis zou zijn!

Dan antwoorden wij: neen, natuurlijk niet. Dat had de Synode ook niet te beslissen. *Dat was niet de zaak, die voor haar gebracht werd.* En een kerkelijke vergadering heeft *alleen* te *handelen* over de *zaak, die haar voorgelegd wordt.*

't Is ook zeer de vraag, of een Synode, wie *deze* quaestie, *deze* beslissing werd voorgelegd, daarop *thans* zou *kunnen* en *mogen* ingaan.

Ons dunkt van »neen".

Maar als men nu zegt, dat de Synode *niet beslist gekozen heeft* tusschen de beide beginselen, die bij Bedums aanklacht, en bij de behandeling der wijzigingen in de »eigen inrichting", en bij de behandeling der Zending in geding waren, dan ontkennen wij dit ten zeerste.

De Synode heeft wel terdege gekozen. Niet met zooveel woorden (niet ipsis verbis) dit uitsprekende, maar telken male in schier elke beslissing dit metterdaad (de facto) klaar en duidelijk toonende.

En ook hierin alweer zeer correct handelend, want voor haar *was niet gebracht* de zaak, om tusschen twee wel geformuleerde beginselen te beslissen, maar *wel* stond zij bij de behandeling of drie groote bovengenoemde zaken voor de vraag, of zij bij haar besluiten zich door het eene of door het andere beginsel zou laten leiden. En terwijl nu de vorige Synode van '93 ten deze *niet* heeft beslist en daarom ook geen enkele principieele beslissing nam, en schier elke zaak van eenig aanbelang voor haar opvolgster liet, daar heeft *deze* Synode *niet* alzoo gehandeld, maar in alle zaken van gewicht *principieel* beslist en wel beslist naar die Schriftuurlijke Calvinistische beginselen, welke in de Drie Formulieren van Eenigheid en in onze Kerkenorde hun uitdrukking vinden.

Dit is het opmerkelijke feit. Dit te ontkennen, is de beteekenis der openbare feiten te misduiden, ja die feiten zelf geweld aandoen.

Terecht is op de Synode de opmerking gemaakt, dat er met deze Synode en hare besluiten een nieuw tijdperk voor onze Gereformeerde kerken is aangevangen.

Het *waar de* vraag: in welke koers, in welke richting zal het kerkelijk leven gaan?

Die vraag *is* in principe beantwoord. De koers *is* bepaald. En dit zonder dat een der Broederen heeft aangetoond, dat die koers niet naar 't Woord en de Belijdenis is, terwijl de beslissende en koersbepalende besluiten alle behoorlijk uit Gods Woord en de belijdenis gemotiveerd zijn.

Dit is het opmerkelijke feit.

Dit is juist het uitnemende.

Als men tot de beginselen teruggaat, worden de geesten *overtuigd.*

Ook buiten ons land begint de Synode van Middelburg reeds de aandacht te trekken.

Dr. Jaeger schrijft er van:

[1]) Zunächst muss ich hervorheben, dass von Anfang an zwar, aber im Verlauf doch je länger je mehr es hervortrat, dass alle Anwesende Einen Zweck und Ein Ziel verfolgten, nämlich die Ehre des Herrn und das Wohl der reformirten Kirchen in den Niederlanden. Unter solchem einmütigen Streben konnte es denn auch nicht fehlen, dass sogar die schwierigsten Fragen einer ziemlichen Lösung näher gebracht wurden und die Gemüter selbst, die sonst noch wohl ziemlich getrennt waren, mehr Vertrauen zu einander gewannen und sich achten und lieben lernten.

Ferner zeichnete sich die Synode darin aus, dass man die Prinzipien reformirter Lehre und Kirchenordnung *betonte* und nach diesen Prinzipien überall da, wo bisher dieselben *eingehalten*, weiter bauen wollte, als auch da, wo man ein wenig von ihnen abgekommen, zu ihnen zurückzukehren suchte. Daher denn auch das Bestreben auf der Synode so deutlich zu merken war, in den reformirten Bahnen gehen zu wollen und sich auch in formeller Hinsicht streng zu halten an reformirte Kirchenordnung. Es wurde wohl öfter ausgesprochen, dass auch ein formeller Fehler sehr grossen Schaden bringen könne und man lieber wolle eine Sache noch unbehandelt lassen und die Prinzipien für eine gute formelle Behandlung untersuchen, als einen formellen Fehler zu machen. Es hat mir dieses sehr gut gefallen. Ich will nicht sagen, dass man in der Aengstlichkeit auch formell alles nach der Kirchenordnung zu machen nicht zu weit gehen kann, aber ich glaube, dass da mehr und grössere Fehler gemacht werden, wo man nur nach augenblicklichem Gutfinden, d. h. nach *angeblichen sachlichen* Gründen, aber in Wirklichkeit doch auch viel nach subjectiven (eigenen) Gründen handelt, als wenn man auch alle Sachen nach einer vorgeschriebenen Ordnung und nach den in derselben niedergelegten Prinzipien behandelt. Gewiss muss jede Sache, nach ihrem sachlichen Gewicht behandelt werden, aber dass kann doch nur, wenn man auch in dieser Hinsicht nach einem formellen einheitlichen Masstabe verfährt, sonst ist alles so leicht der Willkür preisgegeben.

We danken Dr. Jaeger voor dit goede oordeel, dat hem zeker niet minder dan de Synode eert.

Ook hij is blijkbaar een Calvinist, die allereerst naar de beginselen vraagt.

Over het Besluit in zake de Opleiding schrijft het *Geref. Volksblad* van Ds. De Haas:

De Synode zag zich geroepen uitspraak te doen in zake de zuiverheid der leer;

geroepen, om de zaak van de opleiding van a.s. Dienaren des Woords nu eens deugdelijk te regelen;

geroepen, om de lijnen te trekken waarlangs de arbeid in de Zending, inzonderheid onder Heidenen en Mohammedanen zal behooren te geschieden;

geroepen eindelijk, om, benevens in de zaak van artikel 13 der Dordtsche kerkenorde, in een aantal gevallen het opzicht en de tucht in de kerken betreffende, een conform Gods Woord loopende uitspraak te doen en beslissing te nemen.

En in al deze aangelegenheden heeft de Synode kloeke besluiten genomen. De zaak der opleiding is nu en zoo wij hopen voor een aantal jaren behoorlijk geregeld. Nog liever zouden wij gezien hebben, dat nu reeds de tijd rijp gebleken ware, om te komen tot één opleidingsschool voor al onze predikanten.

Inderdaad, hiermeê zouden de Gereformeerde kerken stellig een som van meer dan dertig duizend gulden 's jaars zich gespaard hebben. Dertig mille. Geen kleinigheid. Hoe noodig konden zij gebruikt voor den zendingsarbeid onder Jood en Heiden.

Evenwel de kerken zijn voor dit kostelijke ideaal nog gewisselijk niet rijp.

Vandaar dat wel moet volhard in de bestaande tweeheid der opleiding, totdat de leden der kerken over 't algemeen de overtuiging ontvangen: die tweeheid moet een eenheid worden.

Laat ons hopen. Wij deden in deze drie jaren reeds reuzenschreden vooruit — dat de kerken zelve hier komen. Voor den Heere is geen ding onmogelijk. Drijven met geweld betaamt allerminst Dienaren van het Evangelie van Christus. Wij worden tot leiden en voorlichten geroepen.

Geven onze stemmen maar geen onzekeren klank!

De tweeheid in de opleiding bleef dus voorshands bestendig. Maar desniettemin kwam er nu een goede regeling tot stand.

De broeders deputaten ad hoc voor de opleiding kwamen met een plan, dat eigenlijk niets meer of minder inhield, dan de gelijkmaking van de Theologische faculteit der Vrije Universiteit *aan* den gang van studie en examina, die gevolgd wordt te Kampen.

Dat was niet recht.

Hun opdracht was een andere. Dordrecht had bedoeld meerdere gelijkmaking tusschen studie en examina aan beide inrichtingen van hooger Gereformeerd onderwijs.

En in deze lijn liep Middelburg. Het plan van deputaten werd ter zijde gelegd. En een ander plan, dat volkomen klopte met de Dordsche besluiten van 1893 — en thans door de curatoren der Theologische school te Kampen aan de Synode voorgelegd was, met bijna algemeene stemmen aangenomen.

Een gezond plan.

Een kloek besluit.

Een besluit dat bepaalt, om aan de letteren te geven wat den letteren toekomt en cijnsbaar te maken aan de Theologische opleiding, wat der Theologische opleiding is.

M. a. w. aan de eigen inrichting der kerken te Kampen wordt van nu aan, een gezond opgezette, letterkundige voorbereidingsstudiegang gewaarborgd voor de toekomende Dienaren des Woords, onder een eigen hoofd, met eigen leeraren, alles ten bate van de Theologische opleiding der jongelieden, die met dat doel reeds op jeugdigen leeftijd als leerlingen aan ons kerkelijk gymnasium ingeschreven zijn.

Wij noemen dit, nog eenmaal, een kloek besluit.

Tot hiertoe was het altoos sukkelen met die literarische opleiding. Altoos een tweeslachtig ding. Geen visch en geen vleesch. De literarische opleiding wilde van de Theologische af, en zij kon er niet af. De leeraren, aangesteld voor die letterkundige opleiding, waren geen docenten aan de Theologische school en toch leden van het docentencollege, zij het dan ook met adviseerende stem. De heusche docenten behoorden niet in het kader van eerstgenoemde leeraren en toch, hun Theologische studie werd voortdurend onderbroken met allen dag retourneerende literarische bemoeienissen. Men was docent en niet docent, leeraar en niet leeraar, behulpsel soms en toch in 't geheel geen behulpsel.

In dit moeras heeft jaren lang de Theologische school vastgezeten. Jaren lang. En wie in dezen staat van zaken zijn opleiding heeft ontvangen weet zeer wel, dat wij thans er niet te veel op afdingen.

De methode deugde niet.

En die methode van studeeren, van meet af en tot op het candidaats eindexamen in de Theologie, is nu Gode zij dank eens goed, voor en naar den eisch der Gereformeerde beginselen te Middelburg, in elkander gezet. Wat reeds voor jaren twee moest geweest zijn, is dan nu eindelijk twee. Een jongen die te Kampen aankomt, is nu niet meer direct Theologisch student. Hij was het trouwens nooit, al droeg hij dien verheven naam ook. Maar hij heet het dan nu ook niet meer; daarbij, hij woont nu ook niet meer alleen op kamers, hij doet nu ook niet meer, dan aan zijn leven past, hij gaat geregeld naar school van 9 tot 4, loopt alle klassen van de gymnasiale afdeeling behoorlijk af, springt nu niet meer van de 2de in de 4de over om aan 't eind dier vierde klasse »literarisch" te doen. Hij leert nu studeeren, zoo voorbereidend Universitair maar mogelijk is. Dat is orde. Dat wil God de Heere. Wie anderen zal leeren moet zelf wat weten. En niet alleen wat weten, maar moet goed weten. De Bediening des Goddelijken Woords is de meest gewichtige van alle bedieningen onder de menschen.

De uitdeeling van het Woord Gods wordt denzulken toevertrouwd.

Hoe?

Behooren zij, die hier voor meenen geroepen te zijn, dan niet een deugdelijken, trouwen, wel onderlegden voorbereidingscursus daarvoor te doorloopen?

Wie helaas hiertoe niet, in 't geheel in de gelegenheid er toe geweest zijn — ontdekken bij ervaring op lateren leeftijd eerst recht, wat zij missen, missen in en voor hun ambtelijken arbeid, praktische toerusting en dagelijksch nieuwe bemoeienis, die zij zich zien voorgelegd.

De generale Synode nam een kloek besluit, om nu eens voor al, aan al dat halve, dat onprofijtelijke een eind te maken en te zeggen: voortaan zal de studie loopen geheel in de richting als de curatoren voorstellen, op initiatief van Dr. Bavinck.

En zegge nu niemand, dat door dit besluit toch ouderen van jaren van de studie worden afgehouden, want deze opmerking is ook niet juist. Alleen worden nu veel meer jonge menschen, die reeds bij of boven de twintig zijn en een zeer klein ziertje aanleg voor de studie bezitten, terug gehouden.

Maar als gij even nadenkt, oordeelt ge zelf dan niet dat menschen met weinig aanleg, in 't geheel niet moeten studeeren voor het predikambt. Iemand zonder goeden aanleg om een bekwaam bouwkundige te worden doet immers veel beter, als hij nooit het bouwvak kiest?

En geldt dit nu reeds in ieder beroep van het maatschappelijke leven, eilieve, kan de dienst des Goddelijken Woords dan ooit gebaat door menschen zonder aanleg tot die studie?

Heeft iemand op rijperen leeftijd metterdaad dezen aanleg, dan komt hij wel het literarischen bergvlak over.

Mist iemand op dezen rijperen leeftijd den behoorlijken aanleg, dan heeft God de Heere hem ook niet bestemd voor het predikambt. Wien de Heere roept — ontvangt ook de gaven.

Edoch wat alles afdoet, de Synode heeft met haar besluiten in zake de opleiding, immers voor ouderen van jaren, heusch Singuliere gaven — menschen, den weg over artikel »ACHT" aan geen enkel kantje versperd?

We zijn het er geheel meê eens, dat de geheele vraag van meet af er op neerkomt, of men de beschikbare krachten verspelen mag.

En deze vraag raakt niet alleen de *gelden*, maar veel meer nog de *mannen* die God ons geeft.

De kerken toch, en zij alleen, dragen er de verantwoordelijkheid voor God voor, dat nu telkens twee mannen, de één te Kampen, de ander te Amsterdam *hetzelfde doen*, en dat ze hierdoor verhinderd worden de kerken, en in de kerken hun God, naar eisch des tijds in de bijzondere studiën te dienen.

Doch gelijk men weet, wij houden ons voorshands buiten deze quaestie.

De kerken mogen toezien.

Officieele Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 23 October).

Aan de Kerkeraden der Gereformeerde kerken in Zuid-Holland.

De Deputaten voor de Inwendige Zending en Bijbelcolportage in Noord-Brabant en Limburg hebben in hun jongste vergadering aan Ds. Binnema opgedragen, om gedurende de wintermaanden eene collectereis te doen in de Provincie Zuid-Holland. ZEerw. zal aan de kerkeraden het verzoek richten om in eene weekbeurt voor hunne gemeenten op te mogen treden, om verslag te geven van onzen arbeid en bij die gelegenheid eene collecte voor onze Inwendige Zending te houden.

Wij twijfelen niet, of de kerken in de Provincie zullen naar het voorbeeld van Groningen daartoe de toestemming geven.

In Venlo heeft de Heere ons een veelbelovend arbeidsveld geopend en zullen wij daar al spoedig moeten komen tot het beroepen van een Dienaar des Woords en der Sacramenten volgens Art. VII D. K. Zonder den steun der kerken zouden wij dit niet vermogen. Ontvang daarom onzen Broeder met alle toegenegenheid en geef hem gelegenheid om persoonlijk verslag te geven van het werk der Inwendige Zending en Bijbelcolportage in deze donkere gewesten van ons Vaderland.

De Deputaten voornoemd,
Ds. J. H. Feringa, *Praeses.*
Ds. Jr. van Haeringen, *Scriba.*
Ds. J. A. Goedbloed, *Assessor.*
C. von Wijnen.
L. Punt.
G. Branderhorst.
J. den Boer, *Penningmeester.*

(De kerkelijke organen worden verzocht dit over te nemen.)

Voor Kinderen.

XXIII.

IN DE STAD.

De aartsbisschop zag nu wel in, dat hij te ver gegaan was en het over een anderen boeg moest wenden. Hij was echter niet in staat zijn toorn onmiddellijk te bekoelen, en liet daarom de ridders voorloopig vertrekken, met de belofte hen na verloop van een paar uur andermaal ter vergadering op te roepen. De ridders waren er zeer blij mede, dat zij de tent van den aartsbisschop weder mochten verlaten.

Uit het beschreven tooneel ziet de lezer welke verhouding er tusschen den aartsbisschop en zijn vasallen bestond. Waren dezen minder twist- en roofziek geweest, en had niet de herinnering aan menige wetsovertreding, die voor den wereldlijken rechter niet bestaan kon, hen gedwongen zich onder de bescherming der alvermogende Kerk te plaatsen, dan had zeker niemand hunner zich aan de zijde des bisschops geschaard. Zijnerzijds gebruikte de aartsbisschop de ridders weder om zijn vaak zeer duistere plannen uit te voeren. En gelijk het hier was, was het in geheel Duitschland, zoodat wij kunnen begrijpen hoe zwaar het voor een koning zijn moest in zulke verdorven en verwilderde toestanden orde te brengen en hoe sterk het volk naar een redder verlangde.

Nadat nu aan beide zijden de gemoederen tot kalmte gekomen waren, werd opnieuw beraadslaagd, en het plan van den tocht tegen Nuys vastgesteld. De aartsbisschop verzweeg daarbij echter zeer listig zijn geheime bedoelingen.

Intusschen had de zoogenaamde keizer, gedurende de gebeurtenissen, die in het vorig hoofdstuk vermeld zijn, in Nuys een leventje als een prins of als een echte keizer geleid. De inwoners der stad wedijverden met elkander, om hem de meeste liefde en vereering te bewijzen. Het eene feest volgde het andere op en hij, de held van den dag, was uiterst mild, zoodat ieder meende, dat hij wel zeker over buitengewone middelen te beschikken had.

Op zekeren dag gaf hij aan de stad een groot feest, en terwijl de raad en de volwassen leden der aanzienlijkste familiën aan den maaltijd vereenigd waren, werd voor het mindere volk een gemeste os aan het spit gebraden en vervolgens op de markt geplaatst. Ieder mocht nu komen en van het sappige vleesch een flink stuk voor zich afsnijden. Ook ontbrak het niet aan wijn. Verscheidene groote vaten daarvan had men naar de markt gerold, en ieder die het begeerde kon er zijn deel van krijgen.

Hierbij kwam weder duidelijk het onderscheid tusschen de menschen uit. Terwijl de een zich met een kan wijn tevreden stelde, kwamen anderen met groote emmers toeloopen, als moesten zij een zwaren brand in hun binnenste blusschen. Ja, een kwam er zelfs met twee emmers, om beide te doen vullen. Doch met dezen maakte de burger, die als schenker dienst deed, korte metten. Den eenen emmer zette hij hem omgekeerd op het hoofd en bevestigde dien zoo, dat hij hem alleen niet weer kon afzetten. Tot vreugde van het volk moest hij nu zoo de markt rond gaan, waarbij op allerlei wijze de spot met hem gedreven werd, totdat eindelijk zich iemand over hem ontfermde, en hem van zijn zonderling hoofddeksel bevrijdde.

De voorzichtige waard »in de gouden druif" had reeds lang ingezien, dat zijn gast geen schadepostje voor hem was. Niet alleen betaalde hij stipt hetgeen hij verteerde, doch de toevloed van bezoekers der herberg was sinds de komst des vreemdelings zoo groot geworden, dat hij zijn handen vol had om de gasten te bedienen. Kunald, Wolfram en Egbert hadden het dan ook zeer goed bij hem, en het gebeurde dikwijls dat hij een kleine hartsterking naar hun kamer zond of hun zelf bracht.

Groot opzien baarde het in de stad, toen op zekeren dag drie Mooren met twee lastdieren, die met zware koffers beladen waren, verschenen en zich naar den vreemdeling begaven. Volgens dezen, waren het zijn drie hedienden, uit het Oosten, dien hij vooruitgereisd was om zoo spoedig mogelijk weer in het vaderland te zijn. Ongetwijfeld hadden zij groote schatten meegebracht, want van dien dag werd het leven van den vreemdeling nog prachtiger dan te voren.

Intusschen was het ruchtbaar geworden, dat aartsbisschop Sifried een overval van Nuys in 't schild voerde. Een boodschapper, die uitgezonden was, om nadere berichten dienaangaande in te winnen, had dit gerucht bevestigd. Tengevolge daarvan heerschte er een groote onrust en een koortsachtige bedrijvigheid in de stad. Vele jaren had zij in vrede mogen leven. De vaardigheid der strijdbare mannen in den wapenhandel was daardoor zeer achteruit gegaan, en moest dus zoo spoedig mogelijk weder hersteld worden. Zoo ook moesten de wapens en de harnassen, die door het lange liggen voor een deel onbruikbaar geworden waren, weder in orde gebracht worden. Het was een goede tijd voor den wapensmid en den zwaardveger, doch niet voor de vreedzame vakken. Handel en bedrijf stonden stil. De raad zorgde er voor, dat de stad van levensmiddelen voorzien werd. Vele ossen, kalveren, schapen en varkens werden in de omliggende dorpen opgekocht en stadwaarts gedreven. Ook voor koren werd voldoende gezorgd, zoodat men welgemoed zelfs een lang beleg tegemoet kon gaan. De vreemde gast gal insgelijks een belangrijke som voor dit doel, en zijn drie dienaars maakten zich nuttig bij het oefenen der weerbare manschappen. Eindelijk kwam de dreigende onweerswolk opzetten.

Op zekeren dag, toen de burgers aan tafel zaten en in aangename rust hun middagmaal gebruikten, weerklonk plotseling luid door de stad het waarschuwend sein, tot driemaal toe herhaald van den man, die aan de Zuidpoort de wacht hield. Snel begaven de burgers zich op straat om te vernemen wat er geschied was. De vrouwen barstten in luide jammerkreten los, toen bericht werd dat de vijand naderde; doch de mannen wapenden zich vlug en begaven zich nu ieder naar de verzamelplaats, die reeds te voren voor elke afzonderlijke afdeeling was bekend geworden. Vandaar trokken zij naar den stadsmuur, die spoedig flink bezet was. De poorten der stad werden steviger gesloten, dan dit in gewone tijden placht te geschieden.

De burgemeester ijlde naar den grijsaard om hem het aanrukken des vijands te melden. Deze had echter ook de waarschuwing van den wachter vernomen, en reeds zijn glanzende wapenrusting aangetrokken. Beide mannen bezochten nu alle afzonderlijke posten, terwijl zij overal de burgers vermaanden als mannen te strijden, en den moed niet te verliezen. De aanblik, dien de grijsaard in zijn schitterend harnas bood, droeg er niet weinig toe bij om den moed der burgers aan te vuren. Overal werd hij met geestdriftvolle toejuichingen ontvangen.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

Beroepen: Veen en Aalst, Joh. S. Lange te Oldebroek. — Oostgeusplaat (op Flakkee), H. Buurman te Mariënkerke c. a. — Houwerzijl (Gron.), G. Renting, cand. te Groningen. — Gaastmeer, H. Dethmers te Moddergat. — Oppenhuizen c. a., G. H. van Kasteel te 's-Gravenhage. — Tzummarum c. a., A. Nawijn te Midsland (Terschelling). — Zaandam B, D. Ringnalda Gz. te Oudshoorn c. a.

Aangenomen: Werkendam B, J. Osinga te Vianen. — Oldeboorn, F. Bruinsma, cand.

Bedankt: Rhoon en Pendrecht, J. van Henten te Baambrugge. — Reitsum c. a., D. Bakker te Broek op Langedijk. — 's-Gravendeel, C. Kapteijn te Andel. — Hattem, H. Bulder te Ten Post.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

Beroepen: Urk, W. Voors te Kuinre. — Ede (toez.), C. Bouthoorn te Groot-Ammers. — Stellendam, H. Doornveld te Wierden c. a. — Heeswijk c. a., M. Wassenaar te Nieuwe-Schans. — Groningen, C. J. van Paassen te Meppel. — Mijnsheerenland c. a., D. Eringa te Hemelum en Mirns. — Gouda, C. J. Leenmans te Hoogeveen (cl. Meppel). — Amsterdam, G. Lommerink te Scheveningen. — Fijnaart, C. J. S. Dijkstra te Kortgene. — Heerlen, W. H. Luttenberg te Nieuwendam. — Aardenburg (cl. IJzendijke), J. A. Schültz te Geertruidenberg. — Eexta (gem. Scheemda), A. F. Krull Jz. te Zeerijp (gem. 't Zandt). — Randwijk, W. van Slooten te Rouveen. — Kolham, K. Koudenburg te Opwierda c. a. — Acquoy (cl. Zalt-Bommel), A. Weeler, cand. te Zuilen. — Arkel (cl. Dordrecht) en Noord-Schermer (cl. Hoorn), G. Visser, cand. te Nijmegen. — Langer- en Korter-Aar, Driewegen en Overzande, P. J. Wauters te Rozenburg.

Aangenomen: Dreischor (cl. Zierikzee). A. Burger, cand. te Leiden. — Ee, O. Groenewoud, cand. te Harlingen. — Ter-Apel (cl. Heerenveen), J. Juursema, cand. te Grijpskerk (Groningen). — Bovenkarspel, D. Brinkerink te Neede.

Bedankt: Garsthuizen, Akkerwoude, Murmerwoude, Minnertsga en Lopik, O. Groenewoud, cand. te Harlingen. — Schore en Vlake (cl. Goes), J. A. Wensinck, cand. te Zutphen. — Bladel c. a., S. A. C. Rijnenburg te Buurmalsen. — Burum en Munnekezijl, H. A. Heinecken te Hijkersmilde c. a. — Stavenisse, A. Burger, cand. te Leiden. — De Lier (bij Delft), W. Hulsbergen te Slochteren. — Oud- en Gastel c. a., K. Janzen te Veessen. — Tjerkwerd c. a. (cl. Sneek), P. van Binnendijk te Obergum (cl. Dokkum). — Berkenwoude, W. P. M. Moulijn te Oirschot. — Vriezehelo (Groningen), J. v. d. Weide te Workum (cl. Sneek).

Ds. E. Th. Ploos van Amstel, rustend predikant te Oudewater, stelt zich beroepbaar, en is bereid de vacante kerken in het Woord en de sacramenten te dienen.

Advertentiën.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
Prinsengracht bij de Prinsenstraat,
No. 157,
AMSTERDAM.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:

Van het Locaal comité te Amsterdam 1e storting *f* 950; 2e storting *f* 900, samen *f* 1850; door den heer G. de Leeuw te Utrecht van de 10 cts. vereeniging Juni, Juli, Augustus en September *f* 30.50; door den heer J. Hartkamp te Maassluis *f* 128; door Ds. W. den Hengst te Veenendaal uit Reenen en Amerongen (1895) *f* 3.50; door Ds. P. D. de Groot te Meppel *f* 64.75; door den heer K. Olthoff te Wildervank *f* 25; door den heer A. G. van Deth te Brussel *f* 185 (verbeterde opgave).

Aan Collecten (voor de Theol. Fac.)

Door het locaal comité te Amsterdam bij den Bidstond op 19 October *f* 219.66½; Geref. Kerk te Utrecht *f* 228.55; van idem te Nieuwerkerk aan den IJsel *f* 8.64; van idem te Moordrecht *f* 5.35; van idem te Krimpen aan de Lek (½ coll.) *f* 2.22; van idem te Zevenhuizen *f* 1.27; van idem te Bergambacht *f* 1.29½; van idem te Oudewater *f* 6.50; van idem te Haastrecht *f* 2.04; van idem te Sluipwijk c. a. *f* 2.28; van idem te Numansdorp *f* 3.65; van idem te Nieuwleuzen *f* 4.92½.

Aan Schenkingen:

Door den heer G. de Leeuw te Utrecht, gevonden in de collecte Bagijnenkerk *f* 1; Westerkerk *f* 1; Oosterkerk 2 × 70 *f* 1.40 en Westerkerk *f* 1; mej. N. N. te G. *f* 2; N. N. te G. *f* 2; N. N. te Z. *f* 3; gevonden in de collecte Boomslootkerk *f* 1; door den heer A. G. van Deth te Brussel van N. N. *f* 5.

Voor het Studiefonds:

Van Mej. N. N. te G. *f* 2; door den heer G. de Leeuw te Utrecht van mej. A. v. E. *f* 1; van mej. A. v. M. *f* 1.89.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Filippus' Scheurkalenders.

De **KALENDERS** en de **„OVERDENKINGEN"** (de premie) van het Traktaatgenootschap *FILIPPUS* worden bij deze dringend aanbevolen. Daar zij de laatste jaren in weerwil van de gedurig grootere oplaag spoedig waren uitverkocht, is tijdige bestelling gewenscht. Zijn de bestellingen weder vele, dan kan het Traktaatgenootschap zijne gratisverspreiding onder de soldaten de spoorwegarbeiders, enz. volhouden en daarenboven voor de uitdeeling op de Zondagsscholen voor veel verminderden prijs blijven geven. Nog zij opgemerkt, dat de eventueele winsten gebruikt worden voor de traktaatverspreiding.

Schild met inteekenlijst kan nog worden gevraagd en verkregen.

De prijs van den **besten Kalender** alleen is *f* **0.75**; met de **„Overdenkingen"** (336 pag.), *f* **1.—**; gebonden in boek-formaat *f* **0.75**; en den gewonen, met hetzelfde schild en denzelfden inhoud, slechts *f* **0.40**.

De verzending is begonnen en bestellingen worden nog ingewacht.

De Uitgever,
namens het Traktaatgenootschap „Filippus",
Middelburg. **F. P. D'HUIJ.**

Heraut.

Aangeboden voor den meestbiedende No. 510 tot 977,
van 2 October 1887 tot 13 September 1896.
Brieven, onder motto: **„HERAUT",** bij A. FISSCHER, Boekh. *Utrecht.*

DE KINDERDOOP,
beschouwd met betrekking tot het bijzondere, kerkelijke en maatschappelijke leven,
DOOR
J. A. WORMSER.
Derde Druk.
MET EENE INLEIDING VAN
Mr. GROEN VAN PRINSTERER
en een kort woord vooraf van den zoon des schrijvers.
Prijs *f* 0.90.
De Uitgever:
N. V. Boekhandel,
voorheen HÖVEKER & ZOON.
Amsterdam.

In mijne **HOMŒOPATHISCHE APOTHEEK** te *Amsterdam*, zijn uitsluitend door mij verpakte en gepotentieerde medicamenten verkrijgbaar.
Het Depôt is in den laatsten tijd aanmerkelijk vergroot. Ik verzoek vooral, om op het ***Fabrieksmerk*** te letten, daar dit wordt nagebootst.
Men adresseere:
HOMŒOPATISCH GENERAAL-DEPÔT,
Dr. WILLMAR SCHWABE, Amsterdam.
Leipzig, Oct. 1896. Dr. WILLMAR SCHWABE.

P. VAN EIJK.
Firma JOHANNES KRAMER & Co.,
DAM 15—17, AMSTERDAM.
Koopen en verkoopen **EFFECTEN, diverse LOTEN** en vreemde **COUPONS.** Wisselen Gouden Zilveren **MUNTEN** en vreemde Banknoten. Sluiten **PROLONGATIËN** en **BELEENINGEN.** Nemen gelden à **DEPOSITO** ½ pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

HEDEN VERSCHEEN:
IDEËEL EN REËEL.
REDE, gehouden bij de overdracht van het Rectoraat der Vrije Universiteit, op den 20sten October 1896,
DOOR
Dr. J. WOLTJER.
Prijs f 0.80.
Amsterdam. **N. V. BOEKHANDEL,** voorheen Höveker & Wormser.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ, voorheen J. J. Arnd & Zonen.